

TEATRUL NAȚIONAL

I. I. Caragiale

CONTRABASUL

de PATRICK SÜSKIND

Traducere și adaptare: MARICA BELIGAN

cu

RADU BELIGAN
Artist al poporului

Regia: GRIGORE GONȚA

Scenografia: ION POPESCU UDRIȘTE

Coloana sonoră: TIMUȘ ALEXANDRESCU

Profesor de contrabas: GHEORGHE PETROVICI

Regia tehnică: CHIRIȚĂ DUMITRESCU

MARCEL BĂLĂNESCU

Sufleur: EMILIA PETRESCU

Chiriță Dumitrescu (Șef Regizorat), Ing. Corneliu Ciolac (șef de producție), Ing. Vetuța Gavrilă (Compart. Electric Scenă), Ing. Ionel Pascu (Compart. Electronic), Vladimir Antoci și Elena Ion (Peruci-Machiaj), Viorel Pater și Flavia Creangă (Sculptură-Butaforie), Mihai Gheorghe (Pictură), Maria Gheorghită (Croitorie Femei), Nicolae Alexandru (Croitorie Bărbați), Constantin Alexandru (Tapiserie), Timotei Stoichiță (Timplărie), Andrei Pinoșeanu (Mecanică), Gheorghe Cursaru (Boiangerie), Ion Zaharachescu (Cizmărie), Chivu Florica (Mode-Flori), Marioara Țiulete (Broderie), Ana Chiaburu (Artă aplicată), Z. Dumitrașcu și V. Paraschiv (Lumini), Mircea Zane (Sunet), Gh. Ionescu (Șef mașinist), Pavel Iordan (Recuziter), Mihai Gițan (Tapiserie scenă).

STAGIUNEA

Director

RADU BELIGAN

Artist al poporului

1987

EU, PATRICK SÜSKIND

M-am născut în 1949, pe tărîmul lacului Starnberg și nu cînt la contrabas, ci la pian. Educația muzicală, care de la șapte ani s-a aflat exclusiv în mîinile domnișoarei Treudi Schulze din Ambach, a cuprins studiul lucrărilor „Vin hunii”, „Album pentru tineret” și cîteva sonate de Anton Diabelli, la patru mîini. La nouăsprezece ani am terminat studiul pianului cu o sonatină de Kuhila și partea secundă a partiturii pentru pian din Simfonia cu percuții a lui Joseph Haydn (partea I-a).

Intrucît însă o tocire a ligamentelor degetului nr. 5, moștenită de la tata, și o exagerată lungime a degetelor 2, 3 și 4 moștenită de la mama, mă obligau să mă rezum doar la acompaniamente („Tăcerea mării”, „Moartea și fata”, „A fost un rege în Thule” etc.) am renunțat la cariera de solist și, în vara anului 1968, m-am năpustit asupra istoriei medievale și moderne la Universitatea din München, pe care am absolvit-o cu un frumos succes în 1974 cu o lucrare de seminar, la prof. Ludwig Hammermayer, despre „Insulele britanice între cele două războaie mondiale” și un referat despre „Angajamentul social și politic al lui George Bernard Shaw după anul 1918”. În timpul liber, am muncit la arhiva de contracte și patente a firmei Siemens, la dăncing-barul „Olandezul zburător” din Bergam-See și ca partener-antrenor la ping-pong, liber profesionist.

(...) Piesa „Contrabasul” am scris-o în 1980. În afară de multe alte lucruri, în această piesă este vorba despre viața unui om în cămăruța lui. Scriind-o, m-am putut inspira din propria-mi experiență, întrucît și eu am trăit cea mai mare parte a vieții, în încăperi tot mai mici, de care îmi este tot mai greu să mă despart. Sper totuși că, într-o zi, să găsesc o cameră atît de mică și care să mă cuprindă atît de tare, încît atunci cînd am s-o părăsesc ș-o pot lua cu mine. Într-o astfel de cameră, aș încerca atunci să scriu o piesă cu două personaje, a cărei acțiune să se petreacă, totuși, în mai multe încăperi.

O anchetă întreprinsă la Asociația Teatrelor din Republica Federală Germania asupra stagiunii 1984—1985 a relevat că piesa „Contrabasul” de P. Süskind s-a situat pe primul loc în prețuirea criticii și a publicului. În numai un an, lucrarea a fost pusă în scenă de 22 de teatre și a reunit 522 de reprezentații. De același categoric succes a beneficiat „Contrabasul” și pe scenele din Elveția, Austria, Olanda, Italia, S.U.A., Canada. Iată de ce cotidianul *Berliner Morgenpost* socotește monologul tînărului dramaturg o performanță ieșită din comun și care-l alătură numelor de cea mai largă rezonanță ale teatrului contemporan. Aceași opinie o împărtășește ziarul *Die Welt*: „În Germania, acest fel de piese care îmbină surîsul cu lacrima a fost rareori apreciat, favorurile publicului îndreptîndu-se spre alt tip de opere. Este, de aceea, cu atît mai im-

sul, dar dincolo de acest raport descoperim pătrunzătoare incursiuni în existența noastră, în toate contradicțiile ei sugerate cu o mare forță de pătrundere a universului interior și a vieții sociale de astăzi”. Semnificative sînt și considerațiile din săptămînalul *Spiegel*: „De cînd piesa lui Süskind a devenit un succes mondial știm că autorul nu este un comediograf abil, ci un scriitor important. Piesa nu-i ușor de pus în scenă, nu-i o piesă comodă. La prima vedere se pare că n-ar fi vorba decît de considerațiile unui contrabasist care meditează despre muzică, istoria muzicii, viața muzicală ca și despre instrumentul de care e mereu nedespărțit și pe care îl iubește și îl urăște în același timp. În fapt, avem de-a face nu numai cu o analiză a unei ample lumi interioare. Fără să vrem ajungem să constatăm că drama contrabasistului e o dramă cu rever-

---

CRITICA DRAMATICĂ

DESPRE PIESĂ

---

portantă victoria artistică și de popularitate pe care a realizat-o tînărul de numai 34 de ani”. Piesa a înregistrat un consens al opiniei critice. Sub titlul „Portretul unui contemporan sub straiul unui artist”. *Frankfurter Rundschau* observă: „Süskind are de la întîia sa lucrare nu numai vigoare, ci și autocontrolul unui dramaturg exersat... Este un autor de la care, fără îndoială, avem dreptul să așteptăm mult”. Analizînd piesa *Süddeutsche Zeitung* notează: „În circa o sută de minute solitarul contrabasist din excelenta lucrare a lui Süskind își copleșește împovăratul instrument deopotrivă cu admirație, mîndrie, dispreț, batjocură; căci contrabasul înseamnă în același timp destîn și mijloc de trai, statut social și țap ispășitor al unei soarte simptomatice pentru lumea de azi”. Interesante sînt și observațiile ziarului *Münchener - Merkur*: „Monologurile sînt uneori perfide sau, în orice caz, extrem de exigente atît cu actorii cît și cu răbdarea publicului. Dar „Contrabasul” lui Süskind are meritul de a ține trează atenția spectatorilor de la început și pînă la sfîrșit și de a constitui o șansă pentru marile talente ale scenei. În prim plan se află eroul și relația sa cu contraba-

berații nu numai în viața unei orchestre ci a societății, a umanității în general”. Comentînd piesa *Frankfurter Zeitung* remarcă: „Contrabasul” e o admirabilă comedie la care uneori se poate ride chiar cu lacrimi, o comedie cu cele mai năstrușnice asociații de idei și cascade de memorabile vorbe de spirit. Dar dacă ne gîndim mai adînc este totuși mai ales avatarul unui însingurat a cărui nefericire e comică și a cărei fericire e atît de derizorie încît nici nu poate fi considerată ca atare”.

Semnalăm că după succesul obținut cu piesa „Contrabasul” Süskind s-a impus pe plan internațional și cu volumul „Parfumul” care a devenit un best-seller al ultimilor ani. Recent, la Salonul Cărții, 1200 de editori francezi și francofoni au decernat romanului premiul Gutenberg pentru cel mai bun roman străin. La ora de față scriitorul e prezent în librăriile europene cu o nouă carte „Porumbelul” despre care *L'Express* scrie: „După o izbîndă teatrală de răsunet, Süskind a intrat cu romanul „Parfumul” în proza germană, iar noua și frumoasa lui povestire îi consolidează un prestigiu în ascensiune”.

SOLO PENTRU UN VIRTUOZ

Monologul flatează în gradul cel mai înalt orgoliul actorului, lasă toată scena sub stăpînirea vocii lui, care-și asumă pentru o bucată de timp sarcina dificilă, să țină concentrată asupra ei singură atenția sălii întregi. Dar acest angajament e pîndit de mari primejdii. Riscă în primul rînd să nu mai pună preț pe o structură dramatică propriu zisă. Orice text scris la persoană înția poate fi debitat ca monolog și teatrul contemporan cam abuzează de asemenea experiențe, împingînd sub lumina rampei pagini nedestinate niciodată acesteia. (*Procesul* lui Kafka de pildă).

Monologul e amenințat apoi să cadă ușor în artificialitate, producînd o vorbire falsă, fiindcă se face de unul singur, cu glas tare și afectînd absența publicului, pe care însă îl ia drept martor adesea. Intervine frecvent la începuturile teatrului, de cîte ori trebuie să scoată din impas intriga debilă, ca să ajungă o formă dramatică modernă, foarte rafinată, mai ales atunci cînd are ambiția să susțină o piesă în întregime. Shakespeare — al cărui geniu a prevăzut virtualitățile genului pe cîteva secole înainte — a introdus monoloage frumoase aproape în toate tragediile sale. (*Hamlet*, *Regele Lear*, *Richard al III-lea*, *Machbet*, *Romeo și Julieta*, *Neguțătorul din Veneția*).

În *Contrabasul* lui Patrick Süskind, singurul personaj, un instrumentist, discută cu el însuși, cîtă vreme rămîne ridicată cortina. Nu ieșim dintr-o unică încăpere și autorul declara, glumind, că poate strimtoarea în care e silit să trăiască (o cămăruță) l-a împins să nu scrie piese dialogate. Obiceiul de a se mișca într-un spațiu foarte redus pare să-l fi prefigurată clar și pe eroul acestei mici tragicomedii reușite. Muzicant într-o mare orchestră, el cîntă la contrabas și e osîndit să-și împartă existența cu instrumentul său incomod din cauza volumului exagerat. „Nu poți să-l iei frumos la subțioară sau să-l ții în mină. Trebuie să-l cari ca pe un bagaj uriaș, și dacă-l scapi s-a și spart. Nu poți să-l iei într-un taxi decît dacă lași jos spătarul și atunci ocupi toată mașina.” Rechiziționează pentru el cea mai mare parte a spațiului dintr-o încăpere. „Stă ca o cloșcă (...), dacă ai musafiri, el trebuie să fie centrul atenției, toată lumea vorbește numai despre el. Dacă vrei să fi singur cu o femeie, el stă acolo ca un planton.”

Ingrămădirea în monologul eroului a unei mulțimi de tensiuni sufletești, economisind cîrîcen spațiul, conferă dramatism piesei lui Süskind și o face amuzantă. Descoperim astfel o nemulțumire profesională care-l roade

pe muzicant. Contrabasul, instrumentul său, ocupă un loc necorespunzător cu importanța lui în orchestră, nu se prevăd niciodată pentru el partituri *solo*, îi stoarce executantului forțele, după orice concert iese epuizat, ca și cum ar fi tăiat lemne cîteva ore. În plus e împiedicat să culeagă măcar umila recompensă a aplauzelor publicului, rămînînd ascuns vederii acestuia, pe ultimul rînd. Exersatul la contrabas îi atrage protestele vecinilor, care încep să bată imediat în pereți și tavan. Injustiția suferită pe tărîm profesional se prelungește în viața socială. Contrabassistul nu poate întreprinde nimic singur, e legat de orchestră, ca sclavul înlătuit la galere. Are o slujbă sigură, dar nici o șansă să iasă din anonim. Insignifianta socială îi afectează viața sentimentală. Apare altă tensiune, e îndrăgostit de o tînără soprană, dar ea nici nu-l bagă în seamă. Mai grav, iese după spectacol cu șeful de producție, la restaurante franțuzești. Motiv suficient ca să umple de silă și revoltă un suflet prob. Pînă la urmă, aproape toate frustrările omului mărunt se adună, articulate de o logică paranoiacă strînsă în monologul acesta comico-disperat.

Interesul scenic e păstrat și de o imprevizibilă răsturnare. Eroul începe prin a face apologia in-

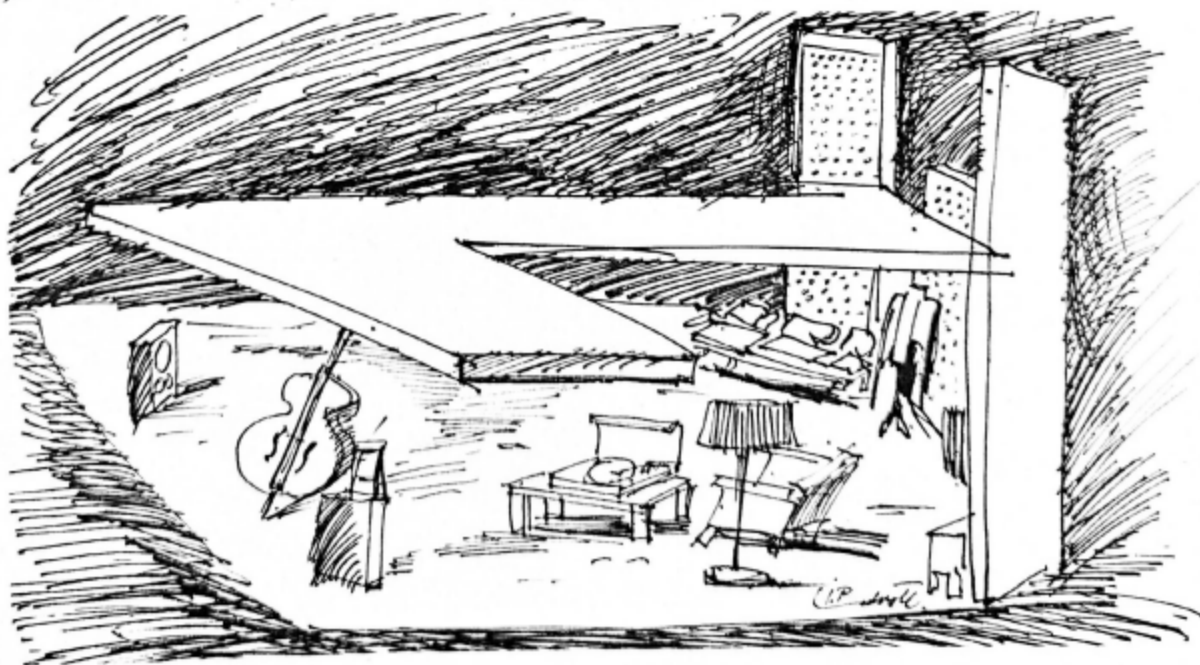
strumentului său, ca să transforme pe nesimțite laudele în incriminări. E un fel de raport erotic, iubire-ură, cu întreg fondul refutat, care ni se relevă treptat într-o mișcare sufletească dramatică, împinsă pînă către pragul ei exploziv, unde va declanșa un act nebunesc, sau numai gîndul lui, ultimă convulsie înainte resemnării definitive.

Suferința măruntă și neputincioasă dăruie personajului ceva cehovian.

Original e mai ales transferul sentimentelor operat asupra contrabasului, substituit al obiectului erotic real. Se poate observa că, pînă intervine Sarah, micuța soprană, în reflecțiile sale, eroul vorbește cu tandrețe de instrumentul său, îi laudă calitățile, îl tratează ca pe o ființă iubită. Apoi, pornește să se plîngă de el, sfîrșind printr-o izbucnire de ură la adresa lui. „Într-o bună zi, bastardule, corcitură, am să te distrug... Da, da, am să te distrug.”

Piese alcătuite integral dintr-un monolog au nevoie de interpreți excepționali. Beckett a scris *Oh, les beaux jours!* special pentru Madeleine Renaud. *Contrabasul* are norocul, la Teatrul Național din București, să fie jucat de Radu Beligan. Există premise serioase, așadar, ca spectacolul acesta singular să cunoască un veritabil triumf.

OIDV S. CROHMĂLNICEANU

Schiță de decor realizată de ION POPESCU UDRIȘTE

